

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Paleografia grecka
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Greek paleography
Kierunek studiów	Filologia klasyczna
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	II
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	Literaturoznawstwo
Język wykładowy	polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Wojciech Kopek
---	----------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład			4
konwersatorium			
ćwiczenia	30	1 semestr	
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	<p>W1 - ukończenie podstawowego kursu języka greckiego (Praktyczna nauka języka greckiego I i II roku).</p> <p>W2 - znajomość podstawowych zagadnień materialnej kultury antyku z zakresu historii książki (zwoju), narzędzi piśmienniczych, kultury literackiej, obiegu książki.</p> <p>W3 – posiadanie podstawowej wiedzy z historii starożytnej i Bizancjum.</p>
-------------------	---

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

C1 - wprowadzenie pojęć, definicji i podziałów typologicznych z zakresu paleografii greckiej; omówienie pomocy naukowych z zakresu paleografii greckiej; historia paleografii greckiej na świecie i w Polsce.
C2 - przedstawienie rozwoju historycznego pisma greckiego; przedstawienie zjawisk paleograficznych (rękopisy, inkunabuły, starodruki itd.) oraz ich znaczenia dla kultury słowa.
C3 - prezentacja podstawowego opisu kodykologicznego rękopisu, omówienie zjawiska katalogowania manuskryptów greckich, wprowadzenie w historię powstawania światowych kolekcji

rękopisów greckich, pokazanie możliwości odcyfrowania rękopisów greckich od starożytności przez średniowiecze do epoki renesansu.

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student dysponuje ugruntowaną wiedzą na temat typologii zapisu języka greckiego jej przemian i wpływu kulturowego, jaki wywarły na kultury narodowe epok późniejszych. Rozróżnia materiały i narzędzia pisarskie właściwe dla poszczególnych typów zapisu. Zna dzieje technologii wytwarzania zwoju i kodeksu oraz działalności skryptoriów antycznych. Zna terminologię paleograficzną, periodyzację dziejów pisma w kulturze greckiej i bizantyńskiej oraz dzieje paleografii i kodykologii jako odrębnej dziedziny nauki.	K_W01
W_02	Student zna dzieje rozwoju pisma greckiego oraz jego wpływu na kulturę łacińską i europejską; zna dzieje najważniejszych ośrodków kulturotwórczych antyku greckiego oraz Bizancjum, a także drogi przenikania dzieł greckich do krajów europejskich (w tym historie powstawania najważniejszych kolekcji papirusów); zna dzieje najważniejszych bibliotek świata bizantyńskiego oraz ich rolę w kształtowaniu kultury i nauki Europy.	K_W02
UMIĘTNOŚCI		
U_01	Student potrafi w oparciu o zdobytą w czasie zajęć wiedzę dokonać kodykologicznej analizy starodruku, potrafi wskazać części jego budowy oraz miejsca w starodruku, w jakich powinny znajdować się informacje redakcyjne (stopka, kolofon, kustosz); potrafi także dokonać paleograficznej analizy danego zapisu, z wyróżnieniem głównych cech skryptu i poszczególnych liter; potrafi – w odwołaniu do pomocy naukowych (papierowych i cyfrowych) podać nazwę danego typu zapisu oraz przybliżoną datację.	K_U01
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

1. Informacje wstępne.
 - 1.1. W paleografii nie chodzi o czytanie. Metodologia pracy paleograficznej nad manuskryptami greckimi.
 - 1.2. Historia powstawania światowych kolekcji rękopisów greckich (Sankt Petersburg, Moskwa; Kijów, Lwów, Odessa, Charków; Monachium, Wolfenbüttel; Wiedeń; Paryż; Watykan, Wenecja; Kraków, Wrocław, Warszawa; Londyn).
 - 1.3. Palimpsesty, rozwój pisma książkowego, biblioteki – zagadnienia związane z książką w Bizancjum.

- 1.4. Biblioteka ławry św. Atanazego na Atosie w okresie od X do XIII wieku.
2. Rozwój pisma greckiego.
 - 2.1. Wprowadzenie do paleografii greckiej i tradycji rękopiśmiennej.
 - 2.2. Badanie charakterów pisma greckich kodeksów i dokumentów. Związek paleografii z dyplomatyką.
 - 2.3. Warsztat kodykologiczny w pracy paleografa.
 - 2.4. Książka i kultura książkowa w Bizancjum.
 - 2.5. Datacja greckich rękopisów majuskułowych IV- X w.
 - 2.6. Datacja greckich rękopisów minuskułowych IX wieku.
 - 2.7. Majuskuła studycka czyli Paweł Egipski w rękopisach Moskwy i Paryża.
 - 2.8. Chicago-Karachissarska grupa rękopisów greckich.
 - 2.9. Nowe spojrzenie na euchologion Vat. Barb. gr. 336.
 - 2.10. Greccy pisarze epoki renesansu.
 - 2.11. Jan Eugenik i jego „Monodia na upadek Konstantynopola”.
3. Teksty.
 - 3.1. Charakter pisma i jego datowanie.
 - 3.2. Bizantyjskie autografy.
 - 3.3. XII-wieczny rękopis Ioannis Scylitzae Synopsis Historiarum. Codex Matritensis gr. Vitr. 26-2.
 - 3.4. Paleografia dokumentów greckich Bractwa Lwowskiego XVII wieku.
 - 3.5. Transkrypcja dyplomatyczna wybranych tekstów.

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne <i>(lista wyboru)</i>	Metody weryfikacji <i>(lista wyboru)</i>	Sposoby dokumentacji <i>(lista wyboru)</i>
WIEDZA			
W_01	Wykład konwersatoryjny, Ćwiczenia praktyczne	Referat	Protokół / Wydruk / Plik z referatem
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Analiza tekstu	Kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			

VI. Kryteria oceny, uwagi:

Ocena niedostateczna

(W) Brak postępów: student nie rozumie powiązań między dziedzinami humanistycznymi, nie wykazuje orientacji w podstawowych metodach badań w zakresie filologii klasycznej, nie zna podstawowych terminów z zakresu paleografii greckiej, nie dostrzega związku między zjawiskami kultury antyku, średniowiecza i renesansu.

(U) student nie potrafi wykorzystać w praktyce pojęć z zakresu paleografii greckiej, nie potrafi korzystać z pomocy naukowych i ma podstawowe problemy z rozpoznaniem i odczytaniem podstawowych typów pisma, nie przygotował referatu na wybrany temat ani nie zabiera głosu w dyskusji, nie potrafi odczytać tekstu rękopiśmiennego w języku greckim, ani dokonać transkrypcji dyplomatycznej.

Ocena dostateczna

(W) postępy na poziomie wystarczającym: student rozumie podstawowe powiązania między dziedzinami humanistycznymi, rozumie znaczenie badań edytorskich i paleograficznych dla filologii klasycznej, zna podstawowe terminy z zakresu paleografii greckiej, potrafi dostrzec zasadnicze powiązania między zjawiskami kultury antyku, średniowiecza i renesansu.

(U) student prawidłowo nazywa podstawowe zjawiska z zakresu paleografii greckiej, korzysta z pomocy naukowych i rozpoznaje omówione typy pisma, w wystarczającym zakresie potrafi odczytać omówione typy pisma, student przygotował referat na wybrany temat w sposób niewystarczający lub z błędnym wykorzystaniem materiałów, student przejawia znikomą aktywność w czasie zajęć, student potrafi w stopniu podstawowym odczytać tekst rękopiśmienny w języku greckim i dokonać transkrypcji dyplomatycznej.

Ocena dobra

(W) postęp zadowalający: student biegle orientuje się w podstawowych powiązaniach między dziedzinami humanistycznymi, rozumie znaczenie badań edytorskich i paleograficznych dla filologii klasycznej, zna podstawowe terminy z zakresu paleografii greckiej, potrafi dostrzec liczne powiązania między zjawiskami kultury antyku, średniowiecza i renesansu.

(U) student prawidłowo nazywa szeroką gamę zjawisk z zakresu paleografii greckiej, systematycznie i biegle korzysta z pomocy naukowych i rozpoznaje omówione typy pisma, w zadowalającym zakresie potrafi odczytać omówione typy pisma, przygotował referat na wybrany temat w sposób zadowalający z właściwym wykorzystaniem materiałów, student podejmuje dyskusję z kolegami i prowadzącym w czasie zajęć, student potrafi właściwie odczytać tekst rękopiśmienny w języku greckim i dokonuje jego transkrypcji dyplomatycznej.

Ocena bardzo dobra

(W) postępy godne uznania: student biegle orientuje się w podstawowych powiązaniach między dziedzinami humanistycznymi, rozumie znaczenie badań edytorskich i paleograficznych dla filologii klasycznej, zna terminologię z zakresu paleografii greckiej, potrafi dostrzec liczne powiązania między zjawiskami kultury antyku, średniowiecza i renesansu.

(U) student prawidłowo nazywa szeroką gamę zjawisk z zakresu paleografii greckiej, systematycznie i biegle korzysta z pomocy naukowych i rozpoznaje omówione typy pisma, w stopniu godnym uznania potrafi odczytać omówione typy pisma, student przygotował referat na wybrany samodzielnie temat z właściwym wykorzystaniem materiałów podstawowych i dodatkowych, student samodzielnie stawia problemy w dyskusji, student potrafi biegle odczytać tekst rękopiśmienny w języku greckim i dokonuje jego właściwej transkrypcji dyplomatycznej.

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	30

VIII. Literatura

Literatura podstawowa
<p>Atsalos B. and N. Tsironis (eds), Proceedings of the 6th International Symposium on Greek Palaeography, Drama, 21-27 September 2003, 3 vols (Athens, 2008).</p> <p>Barbour R., Greek Literary Hands, A.D. 400-1600 (Oxford, 1981). Bibliographical Essay'</p> <p>Bravo Garcia A. and I. Perez Martin (eds), The Legacy of Bernard de Montfaucon: Three Hundred Years of Studies on Greek Handwriting. Proceedings of the Seventh International Colloquium of Greek Palaeography (Madrid-Salamanca, 15-20 September 2008) (Turnhout, 2010).</p> <p>Canart P., Paleografia e codicologia greca. Una rassegna bibliografica, Littera Antiqua, 7 (Vatican City, 1991).</p> <p>Cavallo G., G. de Gregorio and M. Maniaci (eds), Scritture, libri e testi nelle aree provinciali di Bisanzio. Atti del seminario di Erice, 18-25 settembre 1988 (Spoleto, 1991).</p> <p>Devreesse R., Introduction à l'étude des manuscrits grecs (Paris, 1954).</p> <p>Easterling P. and C. Handley eds., Greek Scripts: an Illustrated Introduction (London 2001).</p> <p>Gardthausen V., Griechische Palaeographie (Leipzig, 1879; repr. 1978).</p> <p>Gaul N., 'The Manuscript Tradition', in E. Bakker (ed.), Companion to the Ancient Greek Language (Malden, Mass.: Wiley-Blackwell, 2010), 69-82.</p> <p>Groningen B.A. van, Short Manual of Greek Palaeography (Leiden, 1967).</p> <p>Harlfinger D. and G. Prato (eds), Paleografia e codicologia greca. Atti del II Colloquio internazionale, Berlino-Wolfenbuttel, 17-21 ottobre 1983 (Alessandria, 1991).</p> <p>Hunger H., Schreiben und Lesen in Byzanz (Munich, 1989).</p> <p>La Paléographie grecque et byzantine, Paris 21-25 Octobre 1974, Colloques Internationaux du CNRS, 559 (Paris, 1977).</p> <p>Metzger B.M., Manuscripts of the Greek Bible: An Introduction to Greek Palaeography (New York-Oxford, 1981).</p> <p>Mioni E., Introduzione alla paleografia greca (Padua, 1973).</p> <p>Papaioannou S., 'Greek Palaeography and Byzantine Book Culture (4th-16th c. CE): A</p> <p>Perria L., Grafis. Per una storia della scrittura greca libraria (Rome 2011).</p> <p>Prato G. (ed.), I manoscritti greci tra riflessione e dibattito. Atti del V Colloquio Internazionale di Paleografia Greca, Cremona, 4-10 ottobre 1998, 3 vols (Florence, 2000).</p> <p>Thompson E.M., An Introduction to Greek and Latin Palaeography (Oxford, 1906; repr. 1975).</p> <p>Turner E.G., Greek Papyri: An Introduction (Oxford, 1986).</p> <p>Turyn A., Dated Greek Manuscripts in the Libraries of Great Britain (Washington, D.C., 1981).</p> <p>Wilson N.G., 'Greek Palaeography', in E. Jeffreys & al., The Oxford Handbook of Byzantine Studies (Oxford, 2008), 101-14.</p> <p>Wilson N.G., Medieval Greek Bookhands: Examples Selected from Greek Manuscripts in Oxford Libraries, 2 vols (Cambridge, MA, 1972/3; repr. 1995).</p> <p>Борис Л. Фонкич, Исследования по греческой палеографии и кодикологии: IV—XIX вв. Отв. ред. М. А. Курышева. Серия: Монфокоп. Вып. 3 (Москва: Рукописные памятники Древней Руси, 2014).</p>
Literatura uzupełniająca
L. D. Reynolds, N. G. Wilson Skrybowie i uczeni, przeł. P. Majewski, WUW, Warszawa 2008.